

KERK-KRANT

GELOOFGEMEENSCHAP AUGUSTINUS EINDHOVEN

jaargang 13, nummer 1

1 december 2024

KERSTMIS: feest van de zachte krachten

Met medebroeder Martien logeerde ik tijdens de vakantie eens in een augustijnenconvent te Birmingham. Op zondag maakten we de installatie mee van de nieuwe rector van de kapel. Toen hij zich voorstelde zei hij onder andere: 'I am a softy'. Ik lachte bij mezelf: hoe kan iemand zich nu voorstellen als een halfzachte?

Maar ik moest dat woord leren verstaan. Mijn Britse medebroeder bedoelde: 'ik wil een vertegenwoordiger zijn van de *soft power*, de zachte krachten! Soft power verwijst namelijk naar een bepaalde grondhouding van mensen die geloven dat de zachte krachten zullen overwinnen. Te midden van degenen die een volk hun wil opdringen of andermans mening en geaardheid kleineren (*hard power*), staan zij die zoeken naar gemeenschapszin en mensen met elkaar willen verbinden (*soft power*).

Wie wil dat niet: een wereld waarin wij niet vijandig en agressief tegenover elkaar staan? Waarin wij zonder argwaan ruimte maken voor elkaar? De profeet Jesaja droomt er al over: '*Dan zullen wolf en lam samen wonen, de panter vlijt zich neer naast het bokje, het kalf en de leeuw weiden samen, een kleine jongen kan ze hoeden*' (Jes.11). Met andere woorden: hard en soft power verbroederen zich met elkaar!

Met Kerstmis vieren wij dat deze droom is uitgekomen en door eenvoudige mensen, zoals herders, wordt herkend: de redder van Israël is geen sterke man die autoritair en schreeuwend orde op zaken komt stellen; het is een kind dat ons aankijkt en ontwapent. Een kind dat mij doet beseffen dat ik niet ben geboren om te haten en te doden, maar om te beschermen en om wapens om te smeden tot lepels om eten mee op te scheppen. Kerstmis wordt het, als je opnieuw ontdekt dat niet het recht van de sterkste zal overwinnen, maar de kracht van de zachtmoedigheid. Een kracht die gestalte krijgt in de kleine goedheid van mens tot mens.

Zalig Kerstfeest! Joost Koopmans o.s.a.

LITURGIEKALENDER DECEMBER 2024 EN JANUARI 2025

Rijkdom is iets anders dan geld.
Wij noemen wijze, rechtvaardige en goede mensen rijk
terwijl ze geen of weinig geld hebben;
ze zijn namelijk rijk door de goede eigenschappen waardoor ze
zelfs in tijden van grote armoede genoeg nemen met wat er is.
Augustinus

Zondag 1 december 9.30 uur:

Lezingen:
Voorganger:

1e zondag Advent: Let heel goed op!

Jeremia 33,14-16 en Lucas 21,25-28.34-36
Joost Koopmans OSA

Zondag 8 december 9.30 uur:

Lezingen:
Voorganger:

2e zondag Advent:

Een stem roept in de woestijn.

Baruch 5,1-9 en Lucas 3,1-6
Rob Kosterman

Zondag 15 december 9.30 uur:

Lezingen:
Voorganger:
Bijzonderheid:

3e zondag Advent: Hij komt er aan.

Sefanja 3,14-18a en Lucas 3,10-18
Johan Wolbrink, diaken
Zondag Gaudete

Zondag 22 december 9.30 uur:

Lezingen:
Voorganger:

4e zondag Advent: God ontmoeten.

Micha 5,1-4a en Lucas 1,39-45
Annelies Rosier

Dinsdag 24 december 21.00 uur:

Lezingen:
Voorgangers:

Kerstavondviering

**Plaats: Aula School Augustinianum, Dirk Boutslaan 25,
5613 LH Eindhoven**

Jesaja 9,1-3.5-6 en Lucas 2,1-14
Mart Hendriks en Marleen Kremers

Woensdag 25 december 9.30 uur:

Lezingen:
Voorganger:

1e Kerstdag: Een kind maakt blij!

Jesaja 52,7-10 en Johannes 1,1-18 of 1,1-5.9-14
Johan Wolbrink

Donderdag 26 december 11.00 u:

Lezingen:

2e Kerstdag (H. Stefanus): Spreek vrijuit!

Handelingen 6,8-10; 7,54-60 en Mattheüs
10,17-22

U kunt aansluiten bij de viering van Glorieux

Zondag 29 december 9.30 uur:

Lezingen:
Voorganger:

H. Familie: Aan God toegewijd.

1 Samuël 1,20-22.24-28 en Lucas 2,41-52
Marleen Kremers

Woensdag 1 januari 2025 11.00 u: Nieuwjaarsdag (Maria, Moeder van God): Een naam, een nieuw begin!

Lezingen:

Numeri 6,22-27 en Lucas 2,16-21

U kunt aansluiten bij de viering van Glorieux

Zondag 5 januari 9.30 uur:

Openbaring des Heren: Ooit geloven we in dezelfde God

Lezingen:

Jesaja 60,1-6 en Matteüs 2,1-12

Voorganger:

Joost Koopmans OSA

Zondag 12 januari 9.30 uur:

Doop van de Heer: Gedoopt in geest en vuur!

Lezingen:

Jesaja 40,1-5.9-11 en Lucas 3,15-16.21-22

Voorganger:

Rob Kosterman

Zondag 19 januari 9.30 uur:

2e zondag door het jaar: Liefde delen

Lezingen:

Jesaja 62, 1-5 en Johannes 2,1-12

Voorganger:

Johan Wolbrink, diaken

Bijzonderheid: begin van 'Bidweek voor de eenheid' met het thema: 'Ja, ik geloof'

Zondag 26 januari 9.30 uur:

3e zondag door het jaar: In dienst van mensen.

Lezingen:

Nehemia 8,2-4a.5-6.8-10 en Lucas 1,1-4; 4,14-21

Voorganger:

Mart Hendriks

Zondag 2 februari 9.30 uur:

Opdracht van de Heer

Lezingen:

Maleachi 3,1-4 en Lucas 2,22-40 of 2,22-32

Voorganger:

Joost Koopmans OSA

Overweging van Karl Rahner - ter inspiratie

Karl Rahner S.J. (Freiburg im Breisgau, 5 maart 1904 – Innsbruck, 30 maart 1984) was een Duitse Rooms-Katholieke theoloog. Hij heeft een belangrijke rol gespeeld tijdens het Tweede Vaticaans Concilie en is van invloed geweest in het ontwikkelen van een nieuwe Rooms-Katholieke geloofsopvatting.

Wat mij vooral aanspreekt in zijn theologie is dat hij aangeeft dat mensen sporen van transcendentie in hun eigen leven kunnen ervaren. Dat mensen hetzelfde geheim, dat aanwezig en actief is in de Schrift, ook in hun eigen leven aan het werk kunnen zien: het geheim van Gods Liefde.

Simone Bartelds-Lathuilière

God is gekomen

Want zie, ik breng u een blijde tijding, die voor heel het volk bestemd is:

Heden is u in de stad van David een Verlosser geboren

(evangelie nachtmis, Lucas 2,10)

God is gekomen. Hij is hier.

En daarom is alles anders dan wij denken.

De tijd is uit zijn eeuwige voortgang veranderd in een geschiedenis, een beweging met een unieke doelgerichtheid en een scherp bepaald einde.

Wij zijn geroepen, en de wereld met ons, om in al zijn pracht, het gelaat van God zelf te aanschouwen.

Wanneer wij zeggen: het is Kerstmis, dan zeggen wij:
God heeft zijn laatste, zijn diepste, zijn schoonste Woord
in de wereld uitgesproken,

een Woord dat niet meer ongedaan gemaakt kan worden,
omdat het Gods definitieve daad is, omdat het God zelf in de wereld is.

En dit Woord van God heet:

Ik houd van jullie, mens en wereld

Dit Woord heeft God uitgesproken in de geboorte van zijn Zoon.

Glorieuxpark zoekt vrijwilligers

De inzet van vrijwilligers is van grote betekenis voor onze bewoners. Het zit 'm vaak in kleine dingen, zoals een spelletje spelen, ondersteuning tijdens de maaltijd of samen een boodschap doen. Momenteel zoeken wij onder andere:

- maatjes voor bewoners met een dementie.
- ondersteuning bij de warme middagmaaltijd op woensdag, donderdag en zaterdag en in het weekend van 11.00 tot 14.00 uur.
- ondersteunen bij een koffiemoment op donderdagochtend of zondagochtend (in de even weken)
- ondersteunen in de huiskamers waar bewoners met een dementie wonen met het aanbieden van kleine activiteiten, zoals samen koffie drinken, de krant voorlezen, een spelletje doen of met een bewoner gaan wandelen.
- ondersteunen bij het kienen op dinsdagavond.
- het helpen om bewoners op de juiste tijd op de juiste plaats te krijgen, zoals het brengen naar de kapel, naar de kapper, eetzaal etc.

Onze vrijwilligerscoördinator Carla Bodet vertelt u graag meer over vrijwilligerswerk op het Glorieuxpark.

U kunt haar bereiken op telefoonnummer 040-2947500 (maandag de hele dag, dinsdag tot 14 uur en donderdag tot 14 uur) of via c.bodet@glorieux.nl.

Op onze website, www.glorieuxpark.nl vindt u meer informatie over onze organisatie.

Glorieuxpark · Geldropseweg 170 · 5613 LN Eindhoven

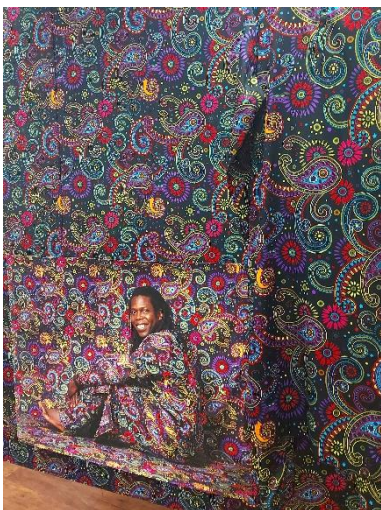
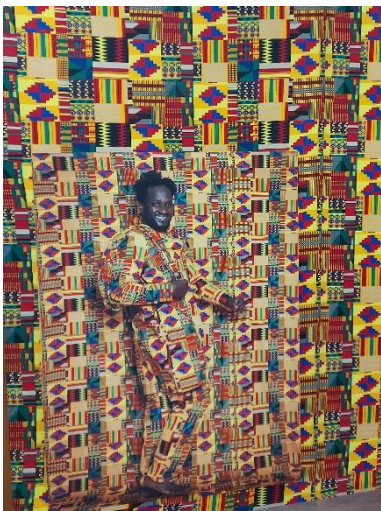

Adventsactie 2024 : GEZIEN - ONGEZIEN

Als delegatie van de werkgroep solidariteit waren we te gast bij de 'Huiskamer voor vluchtelingen Eindhoven' in de Lichtstraat 372.

We voelden ons welkom. Er heerste een ontspannen (en volgens de gastheer een wat rommelige) sfeer. Maar hoe kan het anders. Er waren diverse taal-vrijwilligers om getuigschriften uit te reiken aan gasten die zich met het oog op een goede toekomst de Nederlandse taal machtig wilden maken. Zo waren we ongepland getuigen hoe de Huiskamer er naar streeft niet gedocumenteerde vluchtelingen een perspectief op toekomst in Nederland te geven. Want zonder de basisvaardigheid van de Nederlandse taal is een asielprocedure niet haalbaar.

Dat perspectief wil de huiskamer ook bieden door andere activiteiten aan te bieden zoals werken met textiel, fotografie, fietsreparatie, timmeren. Ook willen ze met anderen gasten de kans bieden om eigen vaardigheden en opleidingen aan te passen aan Nederlandse criteria.

UNSEEN-ONGEZIEN

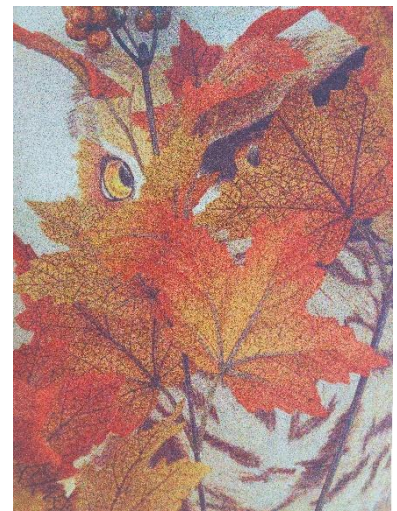
Dieren hebben vaak een schutkleur waardoor ze niet opvallen in hun omgeving. Ze passen zelfs de manier van bewegen aan om minder gezien te worden. Een aantal dieren veranderen zelfs met het seizoen van kleur. Om niet op te vallen hebben ze in de sneeuwperiode een andere kleur dan in de zomer.

Heeft een mens, als hij het gevoel heeft er niet te mogen zijn, ook een schutkleur nodig? Of leef je in de schaduw van de maatschappij? Deze expositie schijnt het licht op de leefwereld van ongedocumenteerden en daarmee halen we de doelgroep van de Huiskamer uit de schemerzone van de maatschappij.

ALGEMENE INFORMATIE

De dagelijkse bezoekers, maar ook buurtbewoners uit de omgeving van de Huiskamer, hebben vanaf begin 2024 deelgenomen aan diverse activiteiten en projecten. Tijdens de DDW24 brengt de Huiskamer onder meer het volgende onder de aandacht:

- Thee/koffie café
- Refu-bikes (fietsenwerkplaats)
- Weeftechnieken
- Naaitechnieken/kunst

Corrie en ik verbaasden ons over de activiteiten die in en vanuit de Huiskamer worden ontplooid en de goede sfeer waarin dit gebeurt.

In aansluiting op de DDW was er in de huiskamer een tentoonstelling waarin ze gasten en zichzelf presenteerden met als thema **UNSEEN – ONGEZIEN**.

Deze tentoonstelling zette ons aan het denken en gaf ons het thema van deze adventsactie mee: **GEZIEN – ONGEZIEN**

Onze adventsactie is pas geslaagd als wij laten merken dat mensen die (liefst) niet gezien worden zich voor ons niet onzichtbaar hoeven te maken, door ons gezien zijn.

Op de [website van de huiskamer](#) kunnen jullie nog wat meer gegevens en foto's vinden. Dat is geen 'moeten', daarom hieronder -in het kort- de missie en de doelen van de Huiskamer:

Missie

Ieder mens heeft recht op een menswaardig bestaan. Ook als je vluchteling bent en ook als je niet als zodanig formeel erkend wordt. Ieder mens heeft bovendien de intrinsieke drang om zichzelf te ontwikkelen en zo de regie te hebben over zijn eigen leven en van betekenis te zijn voor anderen. Die overtuigingen vormen de basis van ons handelen. In dat kader voert de Stichting Huiskamer voor Vluchtelingen Eindhoven twee activiteiten uit, namelijk:

- De exploitatie van Huiskamer Eindhoven, een locatie waar vluchtelingen overdag tot rust kunnen komen en ondersteund worden om zelf weer het roer in handen te nemen.
- Het beheer van twee jongerenhuizen waarin 6 jongvolwassen vluchtelingen samenleven met 7 studenten, die het leuk vinden om met andere culturen samen te wonen

Doelen

We geven vluchtelingen instrumenten in handen waarmee ze zich staande kunnen houden in de Eindhovense samenleving en zich kunnen oriënteren op hun toekomst. Dat doen we door hen een plek te geven waar ze tot rust kunnen komen en door een aanbod van scholing en activiteiten. We bieden cursussen gericht op het leren van Nederlands, een vak of een ambacht en cursussen gericht op persoonlijke ontwikkeling. Met dit scholingsaanbod willen we de kansen voor de toekomst van vluchtelingen vergroten en hen het gevoel geven dat ze meetellen in de maatschappij.

Namens de Werkgroep SOLIDARITEIT, Corrie de Bont en Mart Hendriks

Er is na elke zondagsviering een bus om uw bijdrage voor de actie in te doen.

U kunt ook een solidariteitsdonatie geven via onze eigen bankrekening:

NL27 INGB 0007 5262 49

Stg. Geloofsgemeenschap Augustinus

o.v.v: Adventsactie 2024

De gehele opbrengst, inclusief de collectes tijdens Kerst, is bestemd voor de Huiskamer.

Website: www.huiskamervoorvluchtelingen.nl

Vijf plankjes

Wat is kostbaar? Wat is waarheid?

Een van de vier patriarchale basilieken in Rome – en vermoedelijk degene die ons het meest en het snelst aanspreekt – is de S. Maria Maggiore. De huidige basiliek dateert uit de 5de eeuw, maar wordt aan de buitenkant omgeven door allerlei aanbouwsels, zoals de 14de-eeuwse klokkentoren of de 18de-eeuwse paleizen van het kapittel. Ook de apsis is een vernieuwing uit de 13de eeuw. Volgens de legende zou de kerk gebouwd zijn op een plaats waar ergens in de 4de eeuw op 5 augustus sneeuw gevallen was. Voor wie er aan mocht twifelen: het is dan echt heel warm in Rome, dus sneeuw? Enfin, kerken elders in Europa met een wijding aan 'Onze-Lieve-Vrouw-ter-Sneeuw' herinneren dus aan dit wonder. De basiliek uit de 4de eeuw lag blijkbaar niet helemaal op dezelfde plaats als de huidige S. Maria Maggiore die een eeuw later gebouwd werd. De bouw van de huidige basiliek wordt in verband gebracht met het concilie van Efese uit 431 waar officieel werd vastgelegd dat Maria de moeder van de goddelijke Christus was. Een kortstondige opflakking van de Mariadevotie leidde o.m. tot de bouw van de S. Maria Maggiore.

Wie de kerk binnengaat, wordt verrast door een grote hal met een deels verguld plafond uit het eind van de 15de eeuw. Aan de wanden van de hoofdbeuk bevinden zich mozaïeken uit de 5de eeuw die verhalen uit Genesis en Jozua voorstellen. Verbluffend wordt het verderop, waar op de triomfboog (de wand waarin de apsis is geconstrueerd) eveneens 5de-eeuwse mozaïeken voorstellingen rond de geboorte en jeugd van Christus laten zien, terwijl in de apsis zelf een laat-13de-eeuws mozaïek de kroning van Maria toont. De kleurenpracht van deze mozaïeken maakt van deze kerk een waarlijk keizerlijke hal.

En toch. Wat bevindt zich in het centrum van deze kerk? Goud en zilver? Nee. Vijf plankjes van hout, goed weggeborgen in een glazen schrijn. Dit zijn volgens de overlevering vijf plankjes van de kribbe waarin Jezus gelegd werd in de grot of stal van Bethlehem.

Wat is kostbaar? Wat is waarheid?

Als ik begin december in Rome ben (wat wel eens gebeurt), dan loop ik graag even de S. Maria Maggiore binnen om naar deze plankjes te kijken. Ik vind ze ontroerend.

Vijf plankjes, niet meer. Iets verderop in deze kerk bevindt zich de oudst bewaarde kerststal, met beelden van Arnolfo di Cambio (eind 13de eeuw). De hele basiliek is gewijd aan de geboorte van Christus. Geen wonder dus dat deze relik in de confessio zo'n ereplaats inneemt.

Maar is het echt? In feite is dat een typisch moderne vraag die getuigt van een zeer bepaalde omschrijving van wat 'waar' of 'echt' is. Een vrij materiële opvatting ook, ingegeven door het positivisme en de wetenschap van de 19de eeuw. Bedoeld wordt of deze vijf plankjes inderdaad echt van de kribbe zijn waar Jezus in gelegen heeft. Want alleen als het in die zin 'echt' is, heeft het voor ons betekenis. Lijkt het toch.

Wat is kostbaar? Wat is waarheid?

In Eindhoven (of in Nederland in het algemeen) lijkt het moeilijk om te aanvaarden dat deze plankjes 'echt' zouden zijn. In Rome ligt dat anders. Daar lijkt, voelt de oude wereld, de klassieke oudheid, maar ook het vroege christendom veel dichterbij. In Rome lijken de legenden veel gemakkelijker te geloven (en dus 'echt') dan in Eindhoven.

De relikwie van de kerstkribbe wordt sinds de 7de eeuw in deze basiliek vermeld. Dat is respectabel, maar bewijst uiteraard nog niets. Volgens de site van de basiliek zelf heeft recent wetenschappelijk onderzoek het hout rond het begin van de jaartelling gedateerd. Helaas lukt het niet om dat onderzoek via die site zelf terug te vinden. Men heeft ook wel eens geprobeerd of men met deze plankjes iets van een kribbe kon construeren. Ik hoef u niet te vertellen dat dat uiteraard gelukt is: zelfs ik met mijn twee linkerhanden zou dat nog kunnen. Bewijzen doet dat allemaal eigenlijk niets. Het enige dat vaststaat is, dat het gaat om zeer oude plankjes hout en dat het in ieder geval niet om een latere (middeleeuwse) 'vervalsing' gaat.

Maar heeft Jezus er dan echt in gelegen? Dat is op geen enkele manier te bewijzen of te beargumenteren. Zelfs als we DNA zouden vinden, ontbreekt nog het vergelijkingsmateriaal. Puur wetenschappelijk kunnen we alleen stellen dat het mogelijk is om van deze vijf zeer oude plankjes iets te maken dat oogt als een kribbe.

In feite is de vraag ook fout. Waarheid is ook wat iets voor iemand betekent. Als ik in Sint-Annater-Muiden sterk aan mijn ouders moet denken, die daar heel graag kwamen, en aan mijn tante Maria die daar een huisje had, dan is dat waarheid voor mij, maar iemand anders heeft geen boodschap aan die herinnering. Of deze plankjes 'echt' van de kribbe komen is wetenschappelijk en historisch niet te bewijzen. Nog afgezien van het feit dat de (tegenstrijdige) verhalen over Christus' geboorte bij Mattheus en Lucas pas decennia na Christus' dood en verrijzenis zijn genoteerd. De allereerste christenen hadden in feite geen belangstelling voor Christus' jeugd en geboorte. Hoe zou die oorspronkelijke kribbe ooit bewaard moeten zijn?

Belangrijker is de associatie die wij aan deze alleen al door hun ouderdom hoe dan ook eerbiedwaardige plankjes verbinden. Wat ze in ons oproepen. De hoop op iets nieuws die aan elke geboorte – en zeker aan deze – vastzit. Het verlangen naar een echte Vrede. Waarheid is in dit verband wat wij in deze plankjes lezen, erin plaatsen. En dat laatste maakt ze ook kostbaar.

Wat is kostbaar? Wat is waarheid?

QUINQUE TRABES – NON PLUS SUPEREST – CULTAE REUERENTER,
AT SATIS EST AEUO: GAUDIA PRISCA MONENT.
NATE PUER, STELLAE RADII LUSTRANT ITER ALTAE:
SUBRIDE NOBIS, PARUULE DIUE PUER!

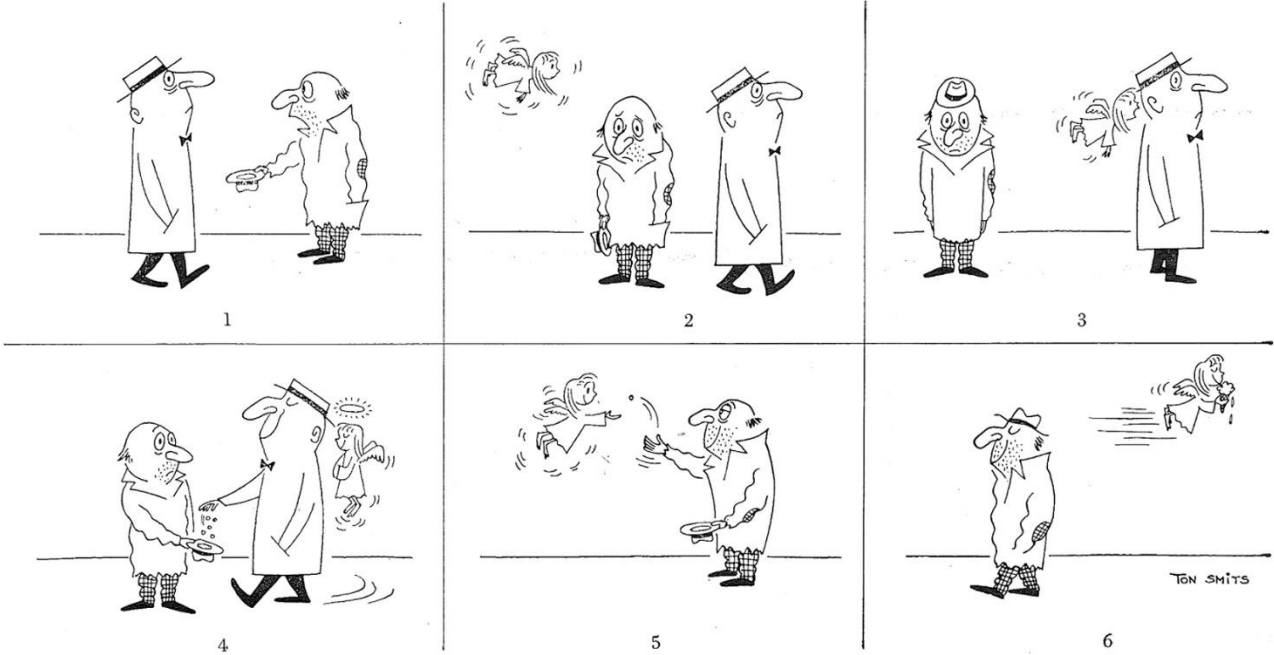
'Vijf plankjes –
meer is er niet over – eerbiedig vereerd,
Maar genoeg voor eeuwen: ze vertellen van oude vreugd.
Pasgeboren kind, de stralen van een hoge ster verlichten de weg:
Glimlach naar ons, klein goddelijk kind!'

Zalig Kerstmis! Michiel Verweij

Engeltje weet raad
een strip van cartoonist Ton Smits

SMALL VOICE

Inzegening grafmonument Ton Tromp osa -Monokwari nov '24

Eerste Kerstdag 2023

Zoals veel mensen vierden wij (Simone en Frans) Kerst met onze kinderen en kleinkinderen. Begin van de middag komen ze aan en het wordt een gezellige middag met spelletjes en af en toe wat versnaperingen. Dan komt het moment dat wij aan tafel zullen gaan. Samen schuiven we tafels en stoelen bij elkaar en dekken een mooie grote lange tafel.

Ieder jaar lezen wij iets, een gedicht of een klein verhaal met een kerstgedachte. Iedereen luistert dan braaf en dan komt de eerste gang van de maaltijd. De sfeer is goed, iedereen lijkt tevreden. En ieder jaar eindigt deze maaltijd voor ons met een nasmaak, zoiets als 'dat was het dan, is het nog wel Kerst?'

Kerst 2023. Een paar dagen voor Kerst zitten wij met zijn twee daarover te piekeren. Zouden wij iets kunnen bedenken waarmee wij iets over de kerstboodschap met elkaar kunnen delen. Zonder dat iemand zich gedwongen voelt. Al is het maar iets kleins. Dat hebben wij vroeger met de jongeren van de tochtgenoten toch zo vaak gedaan? Wij gaan iets proberen.

Eerste Kerstdag. Wij zijn met zijn twaalven aan tafel. (Een van onze dochters viert dit jaar Kerst met de schoonfamilie.) Voor dat wij beginnen zet ik een grote lege taartschaal en verspreide theelichtjes op tafel. Iedereen zit en ik sta op: "Kerst is het feest van het licht! Voordat Jezus geboren was, was er al een feest, omdat vanaf die dag de dagen langer worden. Je zou kunnen zeggen dat de mensen de geboorte van het licht vierden. Voor christenen, voor ons, is Jezus het Licht, wij vieren Zijn geboorte. En wij zijn er dankbaar voor. Niemand is verplicht te geloven in Jezus, maar iedereen heeft wel de ervaring van het licht in zijn leven en kan er dankbaar voor zijn.

Nu kunnen wij, als wij het willen, deze dankbaarheid uitspreken. Wie dat wil mag een theelichtje aansteken en daarbij zeggen waarvoor hij dankbaar is of gewoon het lichtje zonder woorden op de schaal plaatsen".

Ik, bijvoorbeeld: "Ik kreeg van de week een bericht van mijn zus die schreef dat zij mij wel zou willen vergeven maar dat zij het niet kon, omdat ik niet om vergeving had gevraagd. Ik was heel verbaasd want ik wist niet dat ik iets verkeerd had gedaan. Ik belde haar onmiddellijk en wij hebben het goed kunnen maken, het misverstand helder gemaakt. Ik had natuurlijk wel gevoeld dat de relatie met haar gespannen was en ik had al eerder geprobeerd het goed te maken, zonder succes. Het maakte me triest en na dit gesprek is het nu weer goed, er is meer licht in mijn leven. Daarvoor ben ik dankbaar en daarom steek ik nu een kaarsje aan". Terwijl ik dit kaarsje op de schaal zet, heb ik tranen in mijn ogen van emotie. Ik ga weer zitten.

Onmiddellijk pakt één van mijn kleindochters een kaarsje, steekt het aan en zet die in de schaal, zonder woorden. Het duurt niet lang of de oudste van hen staat op, steekt een lichtje aan en zegt: "De laatste drie jaar heb ik in het donker geleefd. Jullie kunnen niet weten hoe gelukkig ik ben, dat ik weer met jullie gewoon feest kan vieren... dat het eind van de tunnel in zicht is. Er is weer licht in mijn leven, ik ben er zo dankbaar voor" en zij zet haar theelichtje op de schaal.

Nu zijn wij allemaal in tranen... (onze oudste kleindochter heeft een zware depressie meegemaakt en niemand wist meer hoe met haar om te gaan) Nu zeggen wij allemaal hoe wij blij en gelukkig zijn voor haar.

Zij gaat weer zitten en iedereen om de beurt plaatst zijn kaarsje op de schaal, soms met wat woorden, over school, familie, werk en soms zonder woorden.

Maar het is echt delen met elkaar en je kan het voelen. Hoe wij naar elkaar kijken, het is echt mooi! Op de tweede kerstdag krijgen wij te horen dat met name de kleinkinderen dit gedeelte van het feest zo mooi hebben gevonden.

Nu nog een ander idee zoeken voor Kerst 2024...

Simone Bartelds-Lathuilière

Raad van Kerken Eindhoven

Sinds enkele jaren vertegenwoordig ik onze geloofsgemeenschap in de Eindhovense Raad van Kerken. Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om de lezers van de kerkkrant over het reilen en zeilen van dit overlegorgaan te informeren. Harrie Meelen

De Raad is een netwerk van een aantal christelijke geloofsgemeenschappen in het Eindhovense. Deze geloofsgemeenschappen weten zich -individueel en samen- ten diepste geïnspireerd door Jezus Christus. In en door het netwerk wil de Raad zichtbaar maken wat de geloofsgemeenschappen, individueel en samen, te bieden hebben aan spiritualiteit en bezieling in en voor onze samenleving. De raad organiseert en ondersteunt activiteiten die tot doel hebben de verbondenheid tussen christelijke kerkgemeenschappen te bevorderen en waar mogelijk dienstbaar te zijn aan rechtvaardige verhoudingen tussen mensen, met name waar onrecht wordt aangedaan. Zij werkt daarvoor samen met allerlei Eindhovense instellingen op religieus, sociaal en maatschappelijk gebied. Zoals bijv. Inloophuis 't Hemeltje en Stichting Open Huis Sint Cathrien. In de 'Week voor de Eenheid van de Kerken' in januari organiseert zij ook oecumenische vieringen waarin de Augustinusgemeenschap participeert. De raad vergadert circa 5 keer per jaar.

De volgende kerkgenootschappen maken hiervan, naast onze Augustinusgemeenschap, deel uit:

De Rooms-Katholieke kerk bestaande uit twee parochies in Eindhoven, Sint Joris in Eindhoven Zuid en Sint Petrus in Eindhoven Noord. Zij hebben samen nog een achttal kerken in gebruik waarin zondagse vieringen worden gehouden.

De Doopsgezinde Gemeente Zij kennen geen dogma's en kerkelijk gezag. Geweldloosheid en hulpverlening zijn belangrijke karaktertrekken.

De Evangelisch- Lutherse Gemeente Hun traditie is gebaseerd op de uitgangspunten van de hervormer Maarten Luther. Verkondiging van het woord en een tweetal sacramenten (Doop en Avondmaal) staan centraal in hun geloofsbeleving.

De Remonstranten Al sinds de zeventiende eeuw vrijzinnige en verdraagzame richting binnen het protestantisme .

(Doopsgezinden, Remonstranten en Lutheranen hebben in de raad tezamen één vertegenwoordiger als DoReLu-gemeenschap)

De Oudkatholieke parochie H.Maria Magdalena De Oudkatholieken zijn ontstaan uit een achttiende -eeuwse afsplitsing van de Rooms-Katholieke kerk. Liturgisch is deze kerkgemeenschap traditioneel. Op kerkelijk en maatschappelijk gebied vooruitstrevend, (o.a. vrouw in het ambt) De Eindhovense parochie omvat een groot gedeelte van Zuid-Nederland.

De Kapel is voortgekomen uit de Eindhovense Studentenkerk. Van oudsher is zij oecumenisch van karakter. Maatschappelijke betrokkenheid staat ook hoog in haar vaandel. De wekelijkse vieringen vinden plaats in de Johanneskerk (PKN)

De Protestantse Gemeente Eindhoven is een samengaan van de vroegere landelijk gereformeerde en hervormde kerken. Zij hebben in Eindhoven 2 kerken. De Ontmoetingskerk voor Eindhoven-zuid en de Johanneskerk voor Eindhoven-noord.

De Trinity Church Eindhoven is een Engelstalige parochie van de Anglicaanse Kerk. De zondagse vieringen vinden plaats in wijkgebouw De Pracht in Waalre.

Meer informatie vindt u op de website: [Raad van Kerken Eindhoven](#)

Over de talrijke 'niet bij de Raad van Kerken aangesloten Eindhovense geloofsgemeenschappen' komt een artikel in de volgende Kerk-Krant.

Harrie Meelen

Apostel Jakobus

Twee unieke iconen van begaafde kunstenaressen Maria Nolet.

Jakobus (de Meerdere) en Johannes, de twee zonen van ene Zebedeüs, waren mogelijk eerder al leerlingen van Johannes de Doper. Dus hoefden ze niet lang na te denken, toen de Jezus hen riep om Hem te volgen.

Een goede beslissing. Want Jezus, die zichzelf aanduidt als 'de Mensenzoon', is een betrouwbare leraar en goede vriend, die je bijstaat in goede en in kwade dagen.

Simon, Andreas, Jakobus en Johannes geroepen (Marcus 1,16-20 NBV21)

Toen Jezus langs het Meer van Galilea liep, zag Hij Simon en Andreas, de broer van Simon, die hun netten uitwierpen in het meer; het waren vissers.

Jezus zei tegen hen: **'Kom, volg Mij!** Ik zal jullie vissers van mensen maken.'

Meteen lieten ze hun netten achter en volgden Hem. Iets verderop zag Hij Jakobus, de zoon van Zebedeüs, en zijn broer Johannes, die in hun boot bezig waren met het herstellen van de netten, en direct riep Hij hen.

Ze lieten hun vader Zebedeüs met de dagloners achter in de boot en volgden Hem.

De storm op het meer (Marcus 4,35-41 NBV21)

Aan het eind van die dag, toen het avond was geworden, zei hij tegen hen: 'Laten we het meer oversteken.'

Ze stuurden de menigte weg en namen hem mee in de boot waarin hij al zat, en voeren samen met de andere boten het meer op.

Er stak een hevige storm op en de golven beukten tegen de boot, zodat die vol water kwam te staan. **Maar hij lag achter in de boot op een kussen te slapen.**

Ze maakten hem wakker en zeiden: 'Meester, kan het u niet schelen dat we vergaan?'

Toen hij wakker geworden was, sprak hij de wind bestraffend toe en zei tegen het meer: 'Zwijg! Wees stil!' De wind ging liggen en het meer kwam helemaal tot rust.

Hij zei tegen hen: 'Waarom hebben jullie zo weinig moed? Geloven jullie nog steeds niet?'

Ze werden bevangen door grote schrik en zeiden tegen elkaar: 'Wie is hij toch, dat zelfs de wind en het meer hem gehoorzamen?'

Persoonlijk bericht van Frans

Lieve vrienden van onze geloofsgemeenschap,

Voor het eerst na twaalf jaar ontvang u een editie van de *Kerk-Krant* waaraan ik niet heb meegewerkt. De reden hiervan is dat ik door ziekte verhinderd ben.

Ik wil langs deze weg iedereen bedanken die mij berichtjes, kaartjes, telefoontjes etc. gestuurd hebben om mij in dit ziekteproces te steunen. We zijn een echte gemeenschap, blijkt hieruit!

Ik hoop over enige tijd weer aan de krant te kunnen meewerken.

Met hartelijke groet,
Frans Savelkouls

Er was daar namelijk veel gras

In de Evangelielezing over de wonderbare spijziging van Johannes trok de zin "Er was daar namelijk veel gras" mijn aandacht. Dus niet het wonderbaarlijke dat vijf broden en twee vissen meer dan voldoende waren om een grote menigte een goede maaltijd te bezorgen, maar bovendien dat er nog manden vol brokstukken over bleven.

Dit verhaal is alom bekend en kreeg in mijn jonge jaren vanaf de preekstoel de uitleg dat Jezus een wonder verrichtte door heel veel hongerige mensen, met heel weinig, te eten te geven en het werd zelfs een heel groot wonder omdat er nog ontzettende veel over bleef. Of had ik niet goed geluisterd?

In ieder geval is dit beeld in de loop der jaren voor mij totaal veranderd. Het is nu een verhaal geworden over breken en delen. Dat wilde Johannes m.i. duidelijk maken met deze lezing n.a.v. al die verhalen van zijn volgelingen over Jezus. Dus niet een verhaal over eten op de plank voor iedereen. Breken en delen was Jezus ten voeten uit met als bron de Onnoembare. Volgens zijn volgelingen werden de mensen in die tijd geraakt door het gedachtengoed van Jezus. Niet alleen wat Hij verkondigde maar vooral hoe Hij zijn woorden waar maakte. Maar waarom schrijft Johannes in dit verhaal "Er was daar namelijk veel gras"? Hoe weet hij dit zo nauwkeurig na ongeveer 70 jaar? Mijn invulling hiervoor is dat hij duidelijk wilde maken dat al die mensen die naar Jezus kwamen luisteren van goede wil waren. Ze hadden een sluimerende hoop op een mooiere en betere wereld en Jezus wees hen de weg daartoe. Namelijk breken en delen. En dit gaat niet alleen over voldoende eten voor iedereen. Nee, er gaat m.i. veel meer schuil achter de woorden "breken en delen". Het betekent ook, misschien zelfs vooral, dat de ander

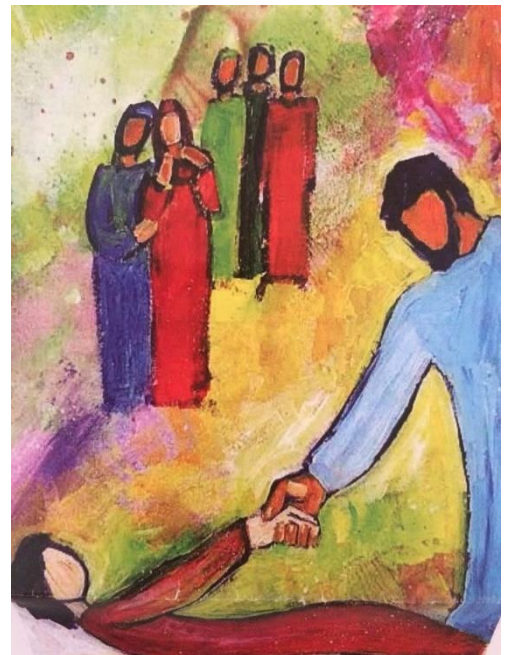
de moeite waard is, dat de ander er mag zijn en dat de ander aandacht verdient. Het gaat over: 'Heb de ander lief zoals je jezelf liefhebt'. Ik moet denken aan de lezing van Markus 5,21-43 waar een overste van de synagoge Jezus met aandrang smeekt: "Kom naar mijn dochtertje, ze kan elk moment sterven, om haar de handen op te leggen opdat ze mag genezen en leven".

Jezus geeft gehoor aan zijn verzoek. Toen ze bij het huis van de overste kwamen ging Jezus naar de rouwkamer en alleen de vader, de moeder en zijn metgezellen mochten mee naar binnen. Jezus sprak: "Meisje sta op en het meisje liep".

Er was weer leven in het meisje gekomen en daar heb je een vader en moeder voor nodig. Geen overste, noch loodgieter, noch kunstenaar, noch leraar maar een vader en moeder (of tenminste één moeder of één vader). Maar dat niet alleen. Deze lezing van Marcus eindigt met: 'Men moest haar te eten geven'. Met andere woorden: geef haar een omgeving waar ze kan zien en ervaren wat breken en delen betekent.

Wellicht is de geloofsgemeenschap Augustinus zo'n omgeving.

Wil Koteris

LEKENPRAAT LXIV

“Time passes quickly” oftewel “wat gaat de tijd toch snel”. Met deze openingszin begon een inmiddels overleden goede vriend uit Engeland doorgaans zijn brieven aan mij in het tijdperk dat je nog met elkaar communiceerde per brief en nog niet per e-mail of WhatsApp. Het was een soort verontschuldiging dat het weer langer dan de bedoeling was had geduurd alvorens hij mijn vorige brief had beantwoord. Beiden een druk leven leidend gebeurde dit ons wederzijds natuurlijk vaker. Ging de tijd toen al snel, nu, op iets hogere leeftijd lijkt het alsmaar sneller te gaan. Een dag , maar ook een week, is om voor je er erg in hebt. Dus is niet te ver vooruitkijken en echt genieten, van elke dag zelf, een goede gewoonte.

Ver vooruitkijken kunnen we overlaten aan de commercie want in september en oktober tref je in allerlei soorten winkels reeds Sinterklaas en vooral kerstspullen aan. Niet zozeer het kindje Jezus in de kribbe als wel allerlei prullaria die het familiefeest zo gezellig mogelijk zouden moeten maken.

Terwijl uitzien naar Kerstmis in onze jeugd gelijk stond aan de Advent, de voorbereiding op de geboorte van het Jezuskind, gelden nu voor velen andere prioriteiten. Zo kun je nu bijvoorbeeld, las ik in een folder in de brievenbus, voor 250 euro per persoon al ergens een kerstdiner nuttigen – drankjes niet inbegrepen- in plaats van ergens in de Nachtmis “Stille Nacht, Heilige Nacht ” te gaan zingen.

Maar waar bij velen het religieuze aspect compleet zoek is van wat in pre-christelijke tijden het midwinterfeest was waarbij men uitzag naar het licht, is er anderzijds ook een tendens naar een griezelig soort conservatisme. Een andere folder in mijn brievenbus bevatte namelijk een aantal willekeurig bij elkaar gesprokkelde bijbel teksten waarbij we worden opgeroepen de duivel af te zweren en ons snel te bekeren door aansluiting bij hun genootschap. Het griezelige zit hem in het feit dat deze sekte-achtige gemeenschappen uitgaan van letterlijke teksten in de “heilige boeken”.

Maar het begrip “heilig” is toch discutabel te noemen zodra we de Thora, Bijbel (O.T.) en Koran, letterlijk gaan nemen of als historisch feitenmateriaal gaan beschouwen. Het zijn natuurlijk boeken waar veel wijsheid in zit en veel goeds uit is te halen. Echter, aangezien ze allen draaien om een God die praat over Zijn uitverkoren Volk, die wraaklustig is, zelfs gewelddadig en/of één die vindt dat ongelovigen ten koste van ‘wat dan ook’ bekeerd moeten worden, spreken ze mij in elk geval niet of nauwelijks aan.

Het Nieuwe Testament doet dat eerder wel omdat het Godsbeeld er dan één is geworden van Liefde, naastenliefde en vrede waar we naar moeten streven. Met overigens zelfs hier de aantekening dat ook dit deel van onze Bijbel slechts tot stand is gekomen na veel felle discussies en wederzijdse beschuldigingen van ketterij als het ging om de vraag welke evangeliën wel en welke niet mochten worden aangemerkt als blijde boodschap.

En ook hier is er geen sprake van feitelijke verslaggeving maar van het veel later op papier vastleggen van wat zich eerder had afgespeeld. Waarbij pas in de tijd van de Kerkvaders – na moeizame besprekingen – is bepaald wat wel of niet in de canon mocht worden opgenomen.

Interessant daarbij, wat betreft de geboorte van het Kindje Jezus, is het feit dat twee van de vier Evangelisten er over zwijgen maar wel spreken over Jezus van Nazareth, terwijl de twee anderen hem wel geboren laten worden in een stal of grot in Bethlehem.

Of dit alles van wezenlijk belang moet worden geacht? Daarover valt natuurlijk te twisten. Immers, waar en hoe de geboorte ook heeft plaatsgevonden, het gaat bij het Kerstfeest toch hoofdzakelijk om de komst van wie later -als bijnaam- terecht genoemd wordt 'de Vredevorst'. Oorspronkelijk bedoeld als degene die vrede en verzoening bracht tussen God en de zondige mens. Maar tevens vrede die in onze ogen toch ook, vanwege zijn 'heb uw naaste lief gelijk u zelf' kan worden uitgelegd als een oproep om in vrede samen te leven, wat de mensheid in al die eeuwen helaas nog nooit is gelukt.

Aan ons dus telkens weer de opdracht die een van onze voorgangers, Rob Kosterman, onlangs in zijn overweging vermeldde: 'God heeft zelf geen handen, dus zijn wij degenen die zijn handen moeten zijn. Al is het maar om een beetje vrede te brengen in onze naaste omgeving.'

Op die manier komt het woord heilig weer in beeld. Want dat betekent toch onder andere verheven of volmaakt. Niet dat wij het zover zullen brengen, maar vrede op aarde zou wel degelijk zo genoemd mogen worden.

En dan zijn we terug bij het lied waar ik eerder in deze column over sprak en dat we na deze Advent weer kunnen gaan zingen als het 25 december is: "Stille Nacht, Heilige Nacht".

Ik wens u een Zalig Kerstmis. Gert Dirksen

Tentoonstelling tip **De zeven Hoofdzonden in beeld**

Tot 12 januari 2025 is in het Maastrichtse Bonnefantenmuseum de tentoonstelling **GOED-FOUT** te zien.

Het is een omvangrijke tentoonstelling over de zeven Hoofdzonden: Hoogmoed, Luiheid, Gulzigheid, Afgunst, Woede, Lust (*in Latijn: Luxuria*) en Hebzucht.

Het toont een uniek beeld van goed en kwaad in de kunst uit de periode 1450-1650 met een beroemde prentenserie van Pieter Bruegel de Oude. Maar dat niet alleen.

Want welke vormen nemen onze zonden nu aan? Welke zijn jouw zonden vandaag de dag? In een verrassend interactief gedeelte van deze tentoonstelling word je getest op je eigen onvolkomenheden. Er staat zelfs een heuse biechtstoel waarin je middels een 'post-it' je eigen zonden kunt opbiechten.

Mocht je wat meer tijd hebben bezoek dan ook de andere tentoonstellingen in dit museum. Een aanrader zijn de fabuleuze meters grote textiele wandtapijten waarin Matzorgata Mirga-Tas de identiteit van het Roma-volk tot uitdrukking brengt.

www.bonnefanten.nl/nl/tentoonstellingen/goed-fout-de-zeven-hoofdzonden-in-beeld

Financieel Overzicht 2023

Onderstaand treft U de cijfers over 2023 aan.
Ter vergelijking zijn hierbij de cijfers over 2022 toegevoegd.

Ontvangsten:

Het verheugt ons dat de vriendenbijdragen ongeveer gelijk zijn gebleven, van ca. 80 leden.

Uitgaven:

De post verplichte en vrijwillige bijdrage betreft de vasten- en adventsactie; vastenactie € 1.830.- en adventsactie € 1.820.-

Daarnaast zijn twee bedragen overgemaakt aan goede doelen in Eindhoven van in totaal € 1.825.-. De opbrengst van deze acties staat onder 'collectes aan derden'.

Daarnaast is er nog een bedrag van 1.000 euro geschonken aan goede doelen, zoals voor Steun aan Oekraïne en Steunpunt Materiële Hulp in Eindhoven.

Als U nog vragen hebt over onderstaand overzicht kunt U me te allen tijde aanspreken.

Namens het bestuur bedank ik alle mensen die het afgelopen jaar een bijdrage hebben gegeven aan onze Geloofsgemeenschap. Ad Broeken, penningmeester

Geloofsgemeenschap Augustinus Eindhoven					
Financieel overzicht			2023		
Baten	2023	2022	Lasten	2023	2022
Kerkbijdragen	12.289	13.444	Voorgangers	3.834	3.602
Collecten	6.824	4.708	Organisten en koor	2.120	1.960
Misintenties	0	0	Huur	7.486	6.407
Collectes aan derden	3.864	5.425	Erediensten	981	834
Opbrengst Koffie	971	609	Pastoraal	1.320	1.787
Collectes bij uitvaarten	0	376	Verpl en Vrijw. Bijdrage	4.613	5.425
Bezinning en Spiritualiteit	2.490	1.511	Kosten koffie na viering	1.682	874
Rente	380		Bestuur en administratiekosten	901	425
			Contributie	0	0
			Representatiekosten	443	180
			Bankkosten	464	356
			Vriendenbijeenkomst	406	903
			Vrijwilligersbijeenkomst	262	807
			Bezinning en Spiritualiteit	2.281	2.216
Totaal	26.818	26.073	Totaal	26.793	25.776
			Overschot	25	297

Kerstavondviering

dinsdag 24 december om 21.00 uur

In **het Atrium van het Augustinianum** vieren we ook dit jaar weer de Kerstavond. We hopen met een grote groep mensen stil te staan bij de geboorte van Jezus en de hoopvolle boodschap die daarbij hoort.

Samen op zoek naar vrede, dialoog, zingeving ...

Het thema – geïnspireerd door het kerstnummer van het maandblad 'Open Deur'- is:

NACHT VAN VREDE

De viering is voorbereid door leden van onze geloofsgemeenschap.
Voorgangers zijn Mart Hendriks en Marleen Kremers.

Ik zoek een land

HENK JONGERIUS

*Ik zoek een land waar vrede is,
waar haat en nijd verdwenen is
en waar de mensen hand in hand
tezamen leven in dat land.*

*Ik zoek een stad waar vrede is,
waar eenzaamheid te dragen is
en waar de mensen zorgen dat
er niemand doodloopt in die stad.*

*Ik zoek een huis waar vrede is,
waar liefde ons tot woning is
en waar de mensen last en kruis
tezamen dragen in dat huis.*

*Ik zoek een mens die vrede is,
die ons een weg tot leven is
en die de mensen op doet staan
de handen aan de ploeg te slaan.*

*Ik zoek een land dat niet bestaat,
een droom die haast verloren gaat;
een stad, een huis, een luchtkasteel,
o God, vraag ik misschien te veel?*

Vanwaar U ook komt,
hoe ook geard,
van welke levensbeschouwing ook,
iedereen is van harte genodigd om met ons de
Kerstnacht te vieren.

De ingang van het Augustinianum ligt aan de
Dirk Boutslaan 25 te Eindhoven

Er zijn voldoende parkeerplaatsen.
Graag tot dan!

Persoonlijke kerstwensen of gebedsintenties
kunt u vooraf delen via info@augustinus-eindhoven.nl

Uw gave tijdens de Kerstvieringen is bestemd voor de **Huiskamer voor vluchtelingen Ehv.**
Deze kunt u ook overmaken op bankrekening NL27 INGB 0007 5262 49
t.n.v. Stg. Geloofsgemeenschap Augustinus o.v.v. Adventsactie 2024

FILMS en LEZINGEN bij Bezinning & Spiritualiteit

LEZINGENCYCLUS Bezinning & Spiritualiteit

Plaats: kapel Glorieux, Glorieuxlaan 2, Eindhoven

Tijdstip: 15.00 uur - 16.45 uur De lezingen zijn gratis en vrij toegankelijk

Datum: Dinsdag 10 december 2024

Ingrid van Neer: Thomas van Villanova

Thomas van Villanova wordt geboren aan de vooravond van de Spaanse Gouden Eeuw. Wanneer hij in 1545 de benoeming als aartsbisschop van het rijke bisdom Valencia niet meer kan weigeren, is rijkdom de Kerk al royaal binnengedrongen, terwijl de onderklasse daar niet van profiteert.

Als bisschop voert hij radicale vernieuwingen door en ontmoet zware tegenstand. Ook als prior en provinciaal pleitte hij voor soberheid, meer gebed en hervormingen.

Een kennismaking met het tijdeigen, het leven en de spiritualiteit van Thomas van Villanova.

Datum: Woensdag 8 januari 2025

Jos Stollman: Thomas Evangelie

Het Thomasevangelie is een van de mooiste pareltjes van de spirituele wereldliteratuur. In zijn lezing neemt Jos Stollman ons eerst mee naar de vroege geschiedenis van het christendom om onze blik op Jezus enigszins te verhelderen en de plek van het Thomas evangelie te bepalen te midden van veel andere geschriften zoals de canonieke evangeliën. Daarna verkent hij met ons de rijkdom van het 'vijfde evangelie' en maken we kennis met de Zenmeester en Mystagoog Jezus.

COLOFON

De *Kerk-Krant* is het informatieblad van de *Geloofsgemeenschap Augustinus Eindhoven*.

De *Kerk-Krant* is bedoeld als bindmiddel tussen de leden van de gemeenschap en biedt een podium aan de deelnemers van de vieringen en andere geïnteresseerden over onderwerpen die de gemeenschap of de Kerk in het algemeen raken.

De *Kerk-Krant* is gratis.

Voor postabonnementen worden verzendkosten in rekening gebracht.

Redactie: Dolf van der Linden, Gert Dirksen, Anita van der Kam, Harrie Meelen, Simone Bartelds -Lathuilière en Frans Savelkouls.

E-mailadres redactie: info@Augustinus-Eindhoven.nl

Website: augustinus-eindhoven.nl

Bankrekening: Stg. Geloofsgemeenschap Augustinus NL27 INGB 000 7526249

Adres van de vieringen: Kapel Glorieuxpark, Geldropseweg 170, 5613LN Eindhoven.

Stichting Geloofsgemeenschap Augustinus Eindhoven Voorzitter: Harrie Meelen.

Secretariaat: Helmy Pennarts info@augustinus-eindhoven.nl

Ziekenbezoek en ziekencommunie

Vraag en aanbod kunt u richten aan Johan Wolbrink via emailadres johanwolbrink@gmail.com

Verschijning volgend nummer: 2 februari 2025. U kunt kopij aanleveren tot uiterlijk 6 januari.

De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden teksten niet te plaatsen, in te korten of anderszins redactioneel te bewerken. Het copyright berust bij de auteurs van de bijdrage.